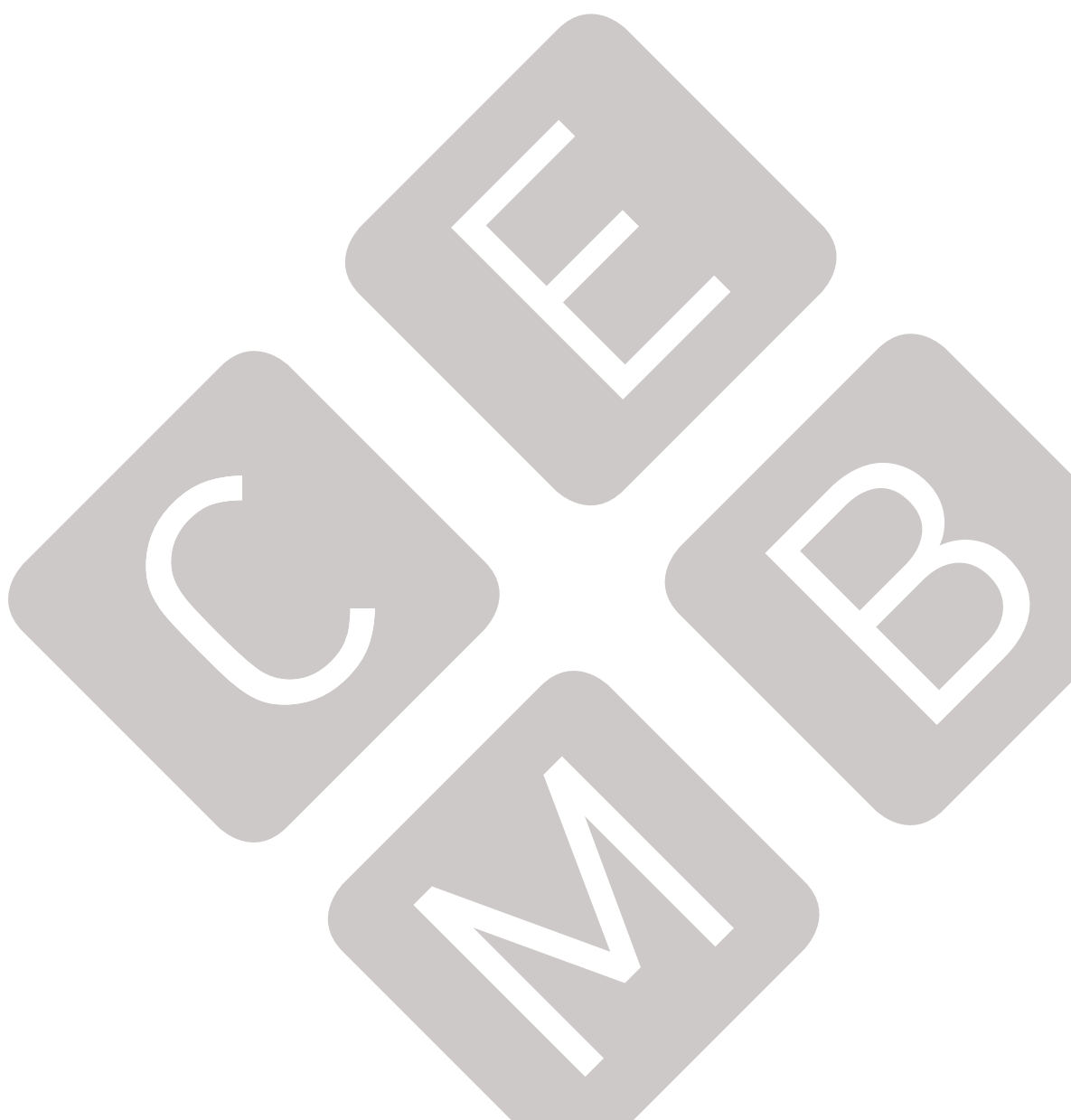

COMISSIÓ DE TREBALL SOBRE EDUCACIÓ INCLUSIVA

Consell Educatiu Municipal de Barcelona
Maig del 2023

Edita:

Àrea de Cultura, Educació, Esports i Cicles de Vida
Ajuntament de Barcelona

Autoria:

Consell Educatiu Municipal de Barcelona

Maig del 2023

barcelona.cat/educacio

barcelona.cat/consellescolarmunicipal

Índex

1. INTRODUCCIÓ	4
1.1. El Consell Educatiu Municipal de Barcelona	4
1.2. El punt de partida	6
2. DISCUSSIÓ	8
2.1 El decret de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu	9
2.2 El desplegament del decret d'escola inclusiva cinc anys després	11
2.3 El desplegament del decret d'escola inclusiva respecte a l'alumnat NESE A	14
2.4 La taula de participació per un sistema educatiu inclusiu	16
3. CONCLUSIONS	20
3.1. Propostes	21
4. REFERÈNCIES	26

1.1. El Consell Educatiu Municipal de Barcelona

El Consell Educatiu Municipal de Barcelona (d'ara endavant, CEMB) és l'òrgan de participació ciutadana en l'àmbit de l'educació i representa la comunitat educativa de la ciutat de Barcelona.

El CEMB té una funció assessora i pot elevar informes i propostes a les institucions educatives i al municipi. El CEMB és també consultat per l'Administració educativa de la Generalitat de Catalunya, pel Consorci d'Educació i per l'Ajuntament de Barcelona.

Les comissions són els òrgans bàsics de treball del CEMB.

La **Comissió sobre Educació Inclusiva** està formada per diferents professionals de tota la comunitat educativa que s'hi veu representada.

Han format part de la Comissió sobre Educació Inclusiva les persones següents:

- Miquel Gené, *CEMD Ciutat Vella, docents pública* (presideix la comissió)
- Paula Aguirre, *Dincat Federació*
- Rosabel Albert, *direcció de pública*
- Laia Alfame, *IMEB*
- Marta Balberán, *directora de l'EE Aspace*
- Antonio José Benito, *titularitats centres concertats*
- Efrén Carbonell, *Associació de Mestres Rosa Sensat*
- M. José Cesena, *Consorci d'Educació de Barcelona*
- Anna M de la Cuesta, *direcció de pública*
- Núria Gonzalez, *IMPD*
- Jordi Jubany, *Consell Escolar de Catalunya*
- Paul Mussach, *famílies de pública*

- Eva Nart, *docent del CEE Sants Innocents*
- Marcial Quintairos, *FAPEL - famílies de concertada*
- Lluïsa Llenas, *direcció de pública*
- Maria Roca, *EBM Cobí, direcció de pública*
- Noa Rodríguez, *alumnat de centres concertats*
- Pati Sarrias, *FAPAES*
- Roser Tarrida, *EBM Els Patufets de Navas, direcció de pública*
- Andrea Tuset, *aFFac*
- Gemma Xarles, *famílies de pública*
- Esther Zamora, *Pla comunitari de la Barceloneta*
- Marta Carranza, *secretària del CEMB*
- Sílvia Luque, *tècnica del CEMB*
- Lluís Bages, *tècnic de la Fundació Ferrer i Guàrdia*
- Joan Mogas, *tècnic de la Fundació Ferrer i Guàrdia*

Amb la finalitat d'orientar el debat i les propostes generades en aquesta comissió de treball, s'ha comptat amb el suport de persones expertes en l'àmbit mitjançant presentacions temàtiques i participant en l'espai de debat. A continuació es detalla la relació de persones expertes participants, així com el títol de les seves intervencions:

- Joan de Diego, *doctor en Pedagogia*. "Atenció a l'educació inclusiva".
- Núria Martínez, *periodista especialitzada en educació*. "El Decret d'escola inclusiva cinc anys després, un desplegament insuficient?".
- M José Cesena, *cap de l'Àrea d'Inclusiva del Consorci d'Educació de Barcelona*. "Desplegament del Decret d'Escola Inclusiva respecte a l'alumnat NESE A".
- M. Concepció Torres, *doctora en Pedagogia*. "La Taula de Participació per a un Sistema Educatiu Inclusiu".

1.2. El punt de partida

Per tal de donar un nou impuls al model d'escola inclusiva, l'any 2017 es va aprovar el **Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu**, amb l'objectiu, partint de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC), de **garantir** que tots els **centres educatius** sostinguts amb fons públics dins l'àmbit de l'ensenyament no universitari siguin **inclusius**.

En el seu plantejament, el decret fa una aposta decidida per la inclusió en els centres educatius davant les limitacions i els reptes existents a l'hora d'atendre el conjunt de l'alumnat i **concebre l'escola com un espai on realment tothom tingui cabuda**.

Cinc anys després de la seva aprovació, diferents institucions, organismes i representants de la comunitat educativa alerten que aquest decret **no s'està desplegant amb l'eficàcia i la celeritat que s'esperava** i que continuen persistint molts dèficits als quals cal fer front per poder donar resposta a les necessitats del conjunt d'infants i adolescents dins del sistema educatiu.

En aquest context, des del CEMB s'articula la **Comissió de Treball sobre Educació Inclusiva per tal d'analitzar en profunditat la situació dels centres educatius a la ciutat de Barcelona, identificar les limitacions existents, reflexionar sobre el grau de desplegament del decret i fer propostes per assegurar que s'avança cap a una educació inclusiva efectiva**.

L'educació inclusiva té com a principal objectiu assegurar que tot l'alumnat, siguin quines siguin les seves condicions, **pugui participar i aprendre de manera valuosa i raonable en el sistema educatiu**. D'aquesta manera, segons la definició de la UNESCO, l'educació inclusiva s'esforça a **identificar i eliminar totes les barreres** que impedeixen accedir a l'educació.

En la mateixa línia, tal com recull el Ministeri d'Educació i Formació Professional, s'entén l'educació inclusiva com el procés que permet **superar els obstacles** que limiten la presència, la participació i els èxits dels i les estudiants.

En definitiva, podem concloure que l'educació inclusiva té com a propòsit garantir que tots els infants i adolescents tinguin **accés equitatiu i continu a l'aprenentatge** en tots els contextos, i vetllar per les oportunitats d'aprenentatge de totes les persones, independentment de les seves capacitats, de la condició social o cultural, la religió, la diversitat sexual o la identitat de gènere.

Per avançar cap a aquest objectiu, **cal identificar les barreres** que poden limitar o condicionar la participació i aprenentatge de l'alumnat i prendre mesures per evitar-les o minimitzar-les. Es diferencien tres dimensions sobre les quals cal actuar per treballar per a l'educació inclusiva: la **dimensió cultural** (sensibilització), la dimensió **pràctica** (actituds diàries i quotidianes) i la dimensió **política** (normatives i reglaments).

2.1. El decret de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu

Precisament en la dimensió política, **el Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu** estableix **que tot l'alumnat és subjecte de l'atenció educativa** inclusiva per tal de garantir l'accés a l'educació i l'èxit educatiu en condicions d'equitat i igualtat d'oportunitats, incloent-hi el següent: “els alumnes que requereixen exclusivament mesures universals, els alumnes que, a més, necessiten mesures addicionals, i els alumnes que sumen, a aquestes darreres, les mesures intensives”.

A fi d'orientar la previsió del tipus i de la intensitat de suports que es puguin requerir, es considera alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu:

- a) L'alumnat amb **necessitats educatives especials** associades a la discapacitat física, intel·lectual o sensorial, el trastorn de l'espectre autista, els trastorns greus de conducta, el trastorn mental, i les malalties degeneratives greus i minoritàries.
- b) L'alumnat **d'origen estranger amb necessitats educatives** derivades de la incorporació tardana al sistema educatiu, de la falta de domini de la llengua vehicular dels aprenentatges i de l'escolaritat prèvia deficitària.
- c) L'alumnat amb necessitats educatives derivades de **situacions socioeconòmiques i socioculturals especialment desfavorides**.
- d) L'alumnat amb **trastorns d'aprenentatge o de comunicació**, els darrers entesos com a trastorns que afecten l'adquisició i l'ús funcional del llenguatge.
- e) L'alumnat amb **altes capacitats** derivades de la superdotació intel·lectual, els talents simples i complexos i la precocitat.
- f) L'alumnat amb **risc d'abandonament escolar prematur**.

El decret preveu mesures i suports organitzats en tres tipologies:

1. Les **mesures i suports universals** s'adrecen a **tot l'alumnat** i són accions i pràctiques, de caràcter educatiu, preventiu i proactiu, que permeten flexibilitzar el context d'aprenentatge, proporcionen a l'alumnat estratègies per facilitar l'accés a l'aprenentatge i la participació, i garanteixen l'aprenentatge significatiu de tot l'alumnat i la convivència, el benestar i el compromís de tota la comunitat educativa. Constitueixen mesures i suports universals qualsevol de les actuacions que permeten al centre crear contextos educatius inclusius: la personalització dels aprenentatges, l'organització flexible del centre, l'avaluació formativa i formadora, els processos d'acció tutorial i orientació, i aquelles altres actuacions que contribueixen a l'escolarització i l'educació de l'alumnat.
2. Les **mesures i els suports addicionals** són actuacions educatives que permeten ajustar la resposta pedagògica **de forma flexible i temporal**, focalitzant la intervenció educativa en aquells aspectes del procés d'aprenentatge i desenvolupament personal que poden comprometre l'avenç personal i escolar. Constitueixen mesures i suports addicionals les mesures d'acció tutorial específiques, el suport del professorat d'educació especial, el suport del professorat d'orientació educativa, el suport escolar personalitzat i els programes intensius de millora, el suport lingüístic i social, les aules d'acollida, els programes de diversificació curricular, els projectes específics de suport a l'audició i el llenguatge i el projecte de promoció al poble gitano de Catalunya, les aules hospitalàries i l'atenció domiciliària i en hospitals de dia per a adolescents; les unitats en centres de Justícia Juvenil, i les unitats en centres de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, i altres actuacions establertes pel Departament d'Ensenyament o pels mateixos centres que poden contribuir a l'educació inclusiva dels alumnes.
3. **Les mesures i els suports intensius** són actuacions educatives **extraordinàries adaptades a la singularitat de l'alumnat amb necessitats educatives especials**, que permeten ajustar la resposta educativa de forma transversal, amb una freqüència regular i sense límit temporal. Constitueixen mesures i suports intensius per a alumnat amb necessitats educatives especials:
 - a. **Els suports intensius a l'escola inclusiva (SIEI)** contribueixen a l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives especials derivades de limitacions molt significatives, tant en el funcionament intel·lectual com en la conducta adaptativa, que requereixen al llarg de tota l'escolaritat mesures i suports intensius per poder relacionar-se, participar i aprendre.

- b. **Els suports intensius a l'audició i el llenguatge (SIAL)** contribueixen a l'escolarització de l'alumnat amb discapacitat auditiva severa i pregona que requereixin un equipament singular i una especialització professional.
- c. **El suport del personal d'atenció educativa.**
- d. **Els programes d'aula integral de suport (AIS)** atenen de forma temporal, integral i intensiva l'alumnat en edat escolar obligatòria que presenten necessitats educatives especials associades a trastorns mentals i, o també, trastorns greus de conducta.
- e. **El suport dels centres d'educació especial proveïdors de serveis i recursos (CEEPSIR).**
- f. **L'atenció directa dels professionals de suport dels centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA).**
- g. **L'atenció directa dels professionals de suport del Centre de Recursos Educatius per a Deficients Visuals (CREDV).**

1.2. El desplegament del decret d'escola inclusiva cinc anys després

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i la PINCAT van presentar a finals del 2022 l'informe “**El Decret d'escola inclusiva cinc anys després, un desplegament insuficient?**”, que analitza l'aplicació del Decret d'escola inclusiva, cinc anys després de la seva aprovació l'any 2017, i posa el focus en les **mancances i reptes pendents** per garantir la participació de tot l'alumnat en els entorns escolars ordinaris, amb independència de les seves condicions i capacitats.

Tot i que es reconeix que a partir de l'aprovació del decret s'han produït avenços en aquest darrer quinquenni, la principal conclusió d'aquest informe destaca que **l'aplicació del decret continua sent insuficient** per diversos motius.

En primer lloc, es considera que **els centres no disposen dels recursos necessaris**, tant econòmics com humans, per desplegar-lo correctament. Segons dades del Departament d'Educació, l'increment previst en actuacions del decret des del curs 2017-2018 fins al curs 2020-2021 havia de ser de 142 milions d'euros. L'increment real en actuacions del decret pròpiament ha estat de 117,5 milions, és a dir, **24,5 milions menys dels previstos**, però, la mateixa Conselleria assegura que l'augment real de despesa en educació inclusiva, més enllà del decret, ha estat de 264 milions d'euros.

En aquest context, en relació amb els recursos humans, el **professorat alerta** que, donades les múltiples funcions desplegades per les diferents figures dels centres, **no es pot atendre de manera adequada** l'alumnat que presenta necessitats educatives especials.

Una de les principals reivindicacions de la comunitat educativa és la **falta de transparència en la distribució dels recursos** del decret, ja que no es disposa de dades públiques desagregades que permetin mesurar-ne i avaluar-ne el desplegament i, per tant, no hi ha la possibilitat d'ordenar-los o redistribuir-los en funció de les necessitats reals.

També es destaca que els **recursos infraestructurals** d'equipaments i materials **no són 100% accessibles**, cosa que perpetua el capacitisme i la segregació, que els **centres d'educació especial no s'estan convertint en CEEPSIR**, és a dir, en centres que han d'oferir un suport intensiu a l'alumnat amb necessitats educatives que vol escolaritzar-se en centres ordinaris i que la **comunitat educativa continua sense tenir una mirada inclusiva transversal**.

S'ha detectat que **l'alumnat amb necessitats educatives especials no s'està matriculant en els centres ordinaris**, com estableix el decret, que preveu que tots els i les alumnes s'escolaritzin en centres educatius ordinaris, excepte en casos molt excepcionals. No obstant això, la realitat no és aquesta **perquè el nombre d'alumnes amb necessitats educatives especials escolaritzats en centres d'educació especial continua creixent** des que es va aprovar el decret. En números absoluts, s'ha passat de 5.143 alumnes el curs 2016-2017 a 6.153 el curs 2021-2022. Si s'analitzen percentualment aquestes dades, però, s'ha produït una lleugera reducció respecte del total d'alumnat. La comunitat educativa considera que aquesta evolució és insuficient i posa de manifest que l'aplicació del decret no ha tingut els resultats esperats.

Un altre punt a destacar és la **residual matriculació de l'alumnat amb necessitats educatives especials en la formació postobligatòria**. Si l'educació inclusiva presenta limitacions notables a l'etapa obligatòria, la situació a l'ensenyament postobligatori presenta un nombre d'alumnes amb necessitats educatives especials molt baix, que representa entre un 1,5% i un 2% del total de l'alumnat. En números absoluts, al curs 2021/2022 hi havia 14.013 alumnes amb NEE a primària i 11.610 a l'ESO, i a l'educació infantil se'n registraven 4.894. La xifra encara és més baixa al batxillerat (583), la formació professional (620), els itineraris formatius específics (969) o els programes de formació i inserció (754).

És per totes aquestes limitacions identificades que l'informe desplega un seguit de propostes orientades a fer que **l'escola inclusiva sigui una realitat**. Entre aquestes propostes, es destaca la d'**aplicar un pla de xoc** que desplegui correctament el decret i **garanteixi el dret** dels infants i adolescents amb necessitats educatives especials a cursar els seus estudis en un centre ordinari, si així ho manifesten. També es demana **garantir l'accessibilitat universal als centres educatius** perquè aquests siguin entorns veritablement inclusius.

Es considera que les institucions públiques han de vetllar perquè es compleixi el decret d'escola inclusiva **per a totes les etapes educatives**, no només en les etapes obligatòries, sinó que també es duguin a terme actuacions en tots els cursos dels instituts, els centres de formació, les universitats i en l'àmbit del lleure.

Un altre àmbit en què es posa un èmfasi especial és el de la formació i l'acompanyament: es veu urgent que **els centres d'educació especial es converteixin en proveïdors de serveis i recursos** i acompanyin els centres ordinaris, ja que la inclusió educativa no podrà ser efectiva fins que el personal qualificat i amb experiència d'aquests centres no formi i acompanyi de manera adequada tota la comunitat i els serveis educatius.

Es proposa doncs que s'estableixin **formacions contínues i transversals per a tots els membres de la comunitat educativa**, no només els/les professors/ores, sinó les famílies, el personal d'activitats complementàries i extraescolars, dels equipaments d'assessorament i orientació psicopedagògic, professionals del lleure, etc., i per a totes les etapes educatives i nivells d'estudis.

Entre altres propostes, es concreta que caldria **aplicar canvis en el sistema d'avaluació** perquè sigui menys rígid i més heterogeni i personalitzat, **adaptar els horaris i el calendari escolar** en funció de les necessitats de l'alumnat i per evitar desigualtats i segregació o **desplegar l'escola inclusiva a tot el territori**.

1.3. El desplegament del decret d'escola inclusiva respecte a l'alumnat NESE A

A la ciutat de Barcelona, hi ha **un total de 7.508 alumnes identificats com a NESE A en el curs 2021-2022**, que representen un 3,12% del total d'alumnes matriculats a centres públics i privats. D'aquest total d'alumnat amb NESE A matriculat a centres de la ciutat, aproximadament uns 6.600 alumnes (el 88%) estan cursant estudis obligatoris i 900 cursen estudis postobligatoris.

El 73% de l'alumnat identificat com a NESE A en l'etapa obligatòria està escolaritzat en centres ordinaris. Per tant, **gairebé un 30% d'aquest alumnat es troba en centres d'educació especial**, xifra que no es correspon amb el que preveia el Decret d'Inclusiva, que projecta escolaritzar en aquests centres a un 5% de l'alumnat. Tot i aquesta distribució, hi ha hagut un augment del 15% d'alumnat NESE A en centres ordinaris respecte al curs anterior.

Si observem l'alumnat NESE A per tipologia de necessitat específica, podem veure com **els trastorns de l'espectre autista són els més significatius**, així com l'alumnat amb discapacitat intel·lectual.

Pel que fa a la distribució de l'alumnat segons sexe, es dona una masculinització de l'alumnat d'aquesta tipologia, **l'alumnat és majoritàriament home (70%)** vers un 30% pel cas de les dones. Hi ha diferències, però segons la tipologia de centres: en els centres ordinaris, la distribució de l'alumnat NESE A és d'un 73% d'homes i un 27% de dones, mentre que en els centres d'educació especial, el percentatge d'homes disminueix al 66%, i el nombre de dones augmenta fins al 34%.

Respecte a la tipologia de centres educatius amb alumnat NESE A, en el curs 2022-2023 **es presenta un total de 99 centres amb SIEI i 11 amb SIAL (el 25% del total de centres)**. El 25% dels 430 centres ordinaris amb alumnat NESE A en ensenyaments obligatoris disposen del recurs SIEI.

També cal destacar que **la distribució de l'alumnat NESE A entre centres ordinaris públics i concertats està més equilibrada que la de l'alumnat NESE B**. Mentre que en el cas dels NESE A la proporció és del 58% a la pública i el 42% a la concertada, en els NESE B és del 69% en la pública i del 31% en la concertada.

En el cas dels centres d'educació especial, **l'oferta concertada triplica el nombre de centres públics**, havent-hi un 82% de l'alumnat escolaritzat en centres d'educació especial concertats. Els centres d'educació especial **no es distribueixen territorialment de forma equilibrada a la ciutat de Barcelona**, ja que els districtes de Sarrià - Sant Gervasi i d'Horta-Guinardó concentren la majoria de centres.

Les dades dels recursos d'educació inclusiva als centres de la ciutat de Barcelona són les següents:

- 6 centres d'educació especial donen suport CEEPSIR a 216 alumnes de 151 centres. El destinatari del suport és principalment alumnat amb trastorn de l'espectre autista, amb retard en el desenvolupament sense etiologia clara i amb discapacitat intel·lectual.
- El CREDA atén 623 alumnes i fa seguiment de 46, un total de 645 alumnes, dels quals 93 tenen suport SIAL. 475 dels alumnes atesos presenten greus dificultats en el llenguatge o la parla i 141 sordesa. Més del 60% no està identificat com a NESE A.
- Dels 129 alumnes amb suport SEEM, 64 estan identificats com a NESE A a RALC i un 60% estan vinculats a discapacitats motrius.
- La meitat de l'alumnat NESE A amb beca MEC està identificat com a trastorn de l'espectre autista i discapacitat intel·lectual.
- El servei de fisioteràpia en centres ordinaris dona suport a 218 alumnes, principalment amb discapacitat motriu o intel·lectual greu.

Com a escenari de futur es considera important **disposar de dades sistematitzades** i actualitzades per poder prendre decisions. Actualment s'està treballant per tenir un registre únic, ja que les dades d'ara es nodreixen del RALC, dels expedients dels EAP i de les dades generades al llarg del curs.

1.4. La taula de participació per un sistema educatiu inclusiu

La **Taula de Participació per un Sistema Educatiu Inclusiu (TAPSEI)** és un òrgan de participació constituït pel Departament d'Ensenyament amb l'objectiu d'intensificar la col·laboració entre les administracions i el teixit social per a la millora de la inclusió educativa i social, i d'esdevenir **un espai de trobada de la comunitat educativa** per dialogar i compartir reflexions sobre com fer arrelar la cultura de la diversitat en el sistema educatiu.

La TAPSEI impulsa la reflexió sobre el marc d'orientacions d'actuacions per **reduir la distància entre el model de sistema educatiu inclusiu que el decret defineix i la realitat del món educatiu actual a casa nostra**. Una distància severament marcada per la manca d'un context social en el qual la diversitat i la inclusió encara no formen part de l'hegemonia cultural i social: un sistema educatiu inclusiu no és viable si no s'articula amb un sistema social inclusiu.

En el marc de la TAPSEI també es debat sobre **com construir un sistema educatiu inclusiu**, en tant que aquest va molt més enllà del que podem concebre com un sistema escolar inclusiu. Sabem que l'educació és més que l'escolarització, i el diàleg i la reflexió sobre l'educació inclusiva han d'incorporar l'educació no formal i informal, i promoure l'equitat educativa en el fora escola. El sistema educatiu inclusiu només pot ser-ho si encaixa amb una lògica d'educació al llarg i ample de la vida.

En el seu primer cicle, **un total de 128 persones han participat en alguna de les dotze sessions de la TAPSEI** que han tingut lloc a Reus, Vic i Cornellà de Llobregat entre novembre del 2022 i gener del 2023. Hi han intervingut professionals docents de diferents nivells, professionals especialitzats, representants de centres d'educació especial, associacions que treballen en diferents diversitats, famílies, sindicats o pediatres, entre altres.

Després del treball dut a terme en les diferents sessions, s'han identificat els components, les dinàmiques i les condicions clau per a la transformació de la cultura escolar actual envers un sistema educatiu inclusiu, resumits en **deu eixos que organitzen i sistematitzen tota la informació recollida** de forma ordenada i coherent amb l'encàrrec de discutir per proposar i actuar:

1. Donar més veu als principals protagonistes, alumnat i famílies.
2. Garantir l'actitud inclusiva i les competències professionals del professorat en matèria d'inclusió.
3. Ampliar el focus de l'educació inclusiva a l'escola bressol, els ensenyaments postobligatoris, la formació de les persones adultes i la universitat.
4. Incorporar una perspectiva comunitària de l'educació inclusiva i estendre la cultura de la inclusió a la cultura, l'esport, el lleure i les activitats cíviques.
5. Generalitzar el disseny universal de l'aprenentatge (DUA) a totes les aules.
6. Establir processos d'autoavaluació sobre educació inclusiva en els centres i garantir processos de diagnòstic públics i de proximitat.
7. Incrementar la quantitat i la qualitat de la formació sobre educació inclusiva a tots els nivells de la comunitat educativa.
8. Introduir una governança de proximitat basada en xarxes col·laboratives de professionals que codecideixen amb autonomia en l'àmbit local.
9. Garantir els recursos necessaris i suficients per a la implementació de les mesures universals, addicionals i intenses sota un principi d'equitat.
10. Sensibilitzar la societat en general sobre el valor de la inclusió i de l'educació inclusiva.

L'orientació de valors i d'acció dels deu eixos presentats es resumeixen en tres aspectes clau. El primer aspecte, el de recordar que el sistema educatiu inclusiu es desplega a partir de dues dimensions entrelaçades: l'educativa i la social. Ambdues dimensions són indistriables, interdependents i han de ser coherents entre elles. Atès que la promoció d'un sistema educatiu inclusiu es realitza en un marc social que avança cap a l'exclusió de les persones i grups en situació de vulnerabilitat, cal avançar en la conjugació de la inclusió en ambdues dimensions alhora, cosa que no es produeix en aquest moment.

El segon aspecte és remarcar com la inclusió ha de ser un **principi d'aplicació universal al conjunt de l'alumnat**. Si bé cal reconèixer el lideratge i la promoció de la inclusió a l'educació per part dels sectors del sistema que es dediquen a ordenar i proporcionar oportunitats d'aprenentatge a l'alumnat amb NESE, la inclusió és d'aplicació universal, i per tant **el lideratge de la transformació educativa ha de ser més distribuït entre tots els actors corresponsables**.

Per acabar, ha de quedar clar que el sistema educatiu inclusiu, per ser real, necessita **transformacions que exigeixen condicions vinculades a la ideologia i a l'economia**. Cal un canvi de mentalitat i cal una infraestructura que possibiliti les dinàmiques inclusives. La tendència de l'Administració a focalitzar la transformació en els recursos és necessària però no suficient, perquè deixa en un segon pla la transformació de les actituds. Cal promoure les dinàmiques de transformació alhora, per evitar el risc de frustrar expectatives o malbaratar recursos.

En definitiva, segons la TAIPEI, s'assolirà el repte de disposar d'un sistema educatiu inclusiu quan els components, les dinàmiques i les condicions del sistema arribin a un punt en què no sigui necessari adjectivar-lo com a tal i quan **parlar de sistema educatiu sigui suficient per entendre que és inclusiu en si mateix**, perquè no pot ser d'una altra manera. Emparades i emparats en el dret a **l'educació per a tothom**, es podrà dir que s'ha assolit aquest gran repte quan el terme "sistema educatiu inclusiu" deixi de ser un oxímoron i esdevingui un autèntic pleonasme.

El debat generat en les diferents sessions de la Comissió sobre Educació Inclusiva ha posat de manifest la necessitat i la importància **d'avançar cap a una educació inclusiva real**, tal com es preveu en el Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

Després de fer un repàs dels mecanismes previstos en el decret, conèixer les dades de la situació actual als centres educatius de la ciutat de Barcelona i analitzar el grau de desenvolupament dels recursos i actuacions previstes en la normativa, s'ha pogut constatar que **l'escenari amb què es troben els centres educatius en relació amb l'educació inclusiva presenta dificultats i mancances evidents**.

És un fet contrastat que, cinc anys després de la seva aprovació, el **decret encara no s'ha acabat de desplegar en la seva totalitat** i en els centres s'identifica una **manca de coordinació entre els diferents serveis** que haurien d'intervenir en el suport i l'acompanyament dels infants i adolescents, una creixent frustració entre el professorat pel fet de no donar l'abast i un alumnat que no rep l'atenció que necessita.

Per això resulta imprescindible que **es destinin els recursos necessaris** per tirar endavant l'aplicació real del decret i culminar una **profunda transformació dels centres educatius** per atendre a la diversitat de l'alumnat i garantir que, siguin quines siguin les seves circumstàncies, puguin participar, aprendre i desenvolupar les seves competències en el sistema educatiu.

De fet, des de la Comissió es considera que cal **una mirada general i àmplia de la diversitat, i entendre que la inclusivitat és cosa de totes i tots**, no només de l'alumnat amb necessitats educatives especials. Més enllà del mateix sistema educatiu, s'hauria de pensar en un canvi de paradigma i concebre **una societat i una escola inclusiva que siguin garantia de l'equitat, la cohesió i la igualtat entre la ciutadania**.

A continuació es presenten el conjunt de propostes fruit de la reflexió i el debat generat en la Comissió de Treball sobre Educació Inclusiva.

3.1. Propostes

1. **Promoure campanyes de sensibilització per divulgar la importància d'una societat inclusiva.** Es detecta que la ciutadania, les empreses i l'Administració no són del tot conscients del valor i dels beneficis de l'educació inclusiva. Per això es considera que cal dur a terme campanyes de sensibilització perquè el conjunt de la societat entengui què és la mirada inclusiva i per què cal impulsar-la per evitar la segregació i la desigualtat. En general, també es desconeixen els serveis i suports previstos en el decret que la població té al seu abast, per la qual cosa es veu necessari dur a terme accions per donar a conèixer els recursos existents.
2. **Millorar les condicions que permetin disposar de contextos educatius inclusius que donin resposta a tot l'alumnat.** Per tal que els equips docents personalitzin l'aprenentatge, adequin les mesures i suports a les característiques de l'alumnat i detectin les seves angoixes i necessitats, cal promoure la codocència per tal de poder donar respostes ajustades a la realitat de les aules. Es considera necessari reduir ràtios i disminuir la càrrega lectiva perquè el professorat pugui disposar de més hores per preparar entorns d'aprenentatge flexibles, treballar la vinculació amb l'alumnat i les famílies i coordinar-se amb altres professionals.
3. **Enfortir la coordinació entre els diferents agents i figures professionals que intervenen en l'educació inclusiva de l'alumnat.** Es detecta una manca de treball en xarxa davant del significatiu nombre de serveis i figures professionals que poden atendre les necessitats específiques de suport educatiu de l'alumnat. Per això es considera imprescindible establir espais estables de coordinació i corresponsabilitat, començant per l'àgil desplegament de l'acord marc entre Educació, Salut i Drets Socials, per promoure-ho així també en l'àmbit dels centres educatius i el seu entorn (famílies, serveis socials, CDIAP, CSMIJ, CRP, EAP, educació en el lleure, etc.).

4. **Intensificar la presència dels serveis de Salut en els centres educatius.** De forma específica, cal enfortir la relació entre els serveis de Salut de proximitat i els centres educatius (programa Salut i Escola, consulta oberta, programa B...) perquè es disposi de més recursos i la seva presència a l'aula sigui més intensa i ambiciosa. És necessari que professionals de l'àmbit sanitari s'encarreguin de tasques que actualment en moltes situacions són assumides per figures docents, personal d'atenció educativa o familiars que no disposen ni del coneixement especialitzat ni de la pràctica professional que requereix l'atenció sanitària.

5. **Ampliar els recursos dels CSMIJ perquè puguin atendre tots els infants i adolescents que se'ls deriven i repensar el model d'atenció.** Els CSMIJ es troben col·lapsats i no tenen la capacitat per atendre tots els usuaris derivats. És per això que cal dotar-los de més recursos perquè puguin fer front a la situació, i garantir que presten l'atenció psicològica necessària en cada cas.

6. **Desplegar de forma efectiva els CEEPSIR perquè compleixin amb les funcions de modelatge en la millora de les pràctiques docents inclusives.** Encara no existeixen dinàmiques consolidades que permetin que els centres d'educació especial completin el seu procés de transició cap al rol de proveïdors de serveis com a CEEPSIR. Cal vertebrar una estratègia per desplegar els CEEPSIR i dotar-los dels recursos humans, econòmics i materials per al correcte funcionament.

7. **Millorar la formació inicial i continuada sobre educació inclusiva.** Per assolir un sistema educatiu plenament inclusiu cal oferir més i millors formacions a tots els nivells i agents de la comunitat educativa (docents, famílies, personal de menjador, professionals del lleure, etc.). Cal garantir que el professorat tingui la formació de base necessària, així com l'accés a formacions que proporcionin estratègies i models per millorar la dinàmica a l'aula. Per tal que siguin efectives i arribin àmpliament al conjunt de professionals, cal que aquestes formacions es realitzin dins de l'horari laboral en el curs lectiu.

8. **Reforçar els processos de detecció i atenció de necessitats educatives especials en l'etapa 0-3.** Es considera que cal enfortir l'equip d'educació inclusiva de l'IMEB per tal d'identificar les necessitats educatives dels infants, així com reforçar els processos d'acompanyament, l'atenció i els recursos necessaris dels CDIAP per millorar pel que fa a la resposta educativa a l'infant. També es creu que cal garantir un bon traspàs d'informació quan es fa la transició a I3 i consolidar l'actual sistema d'identificació de les NESE en la transició a I3.
9. **Garantir l'educació inclusiva també en els ensenyaments postobligatoris.** És necessari que les accions de desplegament del decret s'estenguin també en els estudis postobligatoris per continuar treballant la inclusió en aquesta etapa. És important reforçar les transicions i garantir el context educatiu adequat en tots els instituts, centres de formació i universitats per evitar que s'accentuïn les desigualtats i la segregació.
10. **Fomentar que es desenvolupin processos d'autoavaluació estandarditzada sobre l'estat de l'educació inclusiva en els centres.** Cal establir un Índex d'inclusió dels sistemes educatius per tal d'autoavaluar la implementació del decret dins dels mateixos centres, i així obtenir dades sobre la seva situació actual i el progrés assolit i fixar objectius de millora factibles calendaritzats en el temps.
11. **Assegurar que tots els equipaments i les infraestructures educatives són accessibles.** L'Administració educativa ha de poder garantir que tots els edificis, equipaments, infraestructures i serveis que intervenen en l'escola ordinària estiguin adaptats i siguin accessibles per a tothom per tal que ningú en quedi exclòs.
12. **Concebre el desplegament de l'educació inclusiva com una eina de sensibilització a l'alumnat i de prevenció de l'assetjament escolar.** L'aposta per desplegar el decret preveu el disseny d'entorns d'aprenentatge flexibles i personalitzats per millorar la detecció de les necessitats de l'alumnat, així com actuacions per sensibilitzar sobre la diversitat. Es considera que

el desenvolupament real d'aquestes accions poden afavorir el benestar emocional i la convivència en els centres i ser una mesura eficaç de prevenció de l'assetjament i altres formes de violència. Tal com ja s'inclouïa en l'informe "Assetjament escolar per part de persones adultes", cal desplegar la figura de la persona coordinadora de benestar i protecció a tots els centres amb una dedicació que li permeti desenvolupar les funcions atribuïdes.

- 13. Incorporar la perspectiva de gènere en l'educació inclusiva.** L'elevada xifra d'alumnat NESE A masculí (representa un 70% a la ciutat de Barcelona) pot indicar que s'està infradiagnosticant l'alumnat NESE A femení a causa de la limitació dels recursos i la tensió del mateix sistema. Cal que es faci atenció a la mirada de gènere per garantir una inclusió real.

4

Referències

- Generalitat de Catalunya. *Informe final de la Taula de Participació per un Sistema Educatiu Inclusiu*. Barcelona: La Generalitat de Catalunya, 2023
- Martínez, N. *El Decret d'escola inclusiva cinc anys després, un desplegament insuficient?*. Debats Catalunya Social, núm. 65, 2022. Barcelona: Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.
- MIÑO, R. & LOZANO. *El Decret d'educació inclusiva: aportacions i limitacions per a garantir l'equitat educativa*. Anuari 2022. Els reptes de l'educació a Catalunya. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2022.
- Síndic de Greuges de Catalunya. *L'educació inclusiva a Catalunya*. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya, 2021.

